

Handläggare:
Karin Fürstenbach
Planeringschef

Budgetunderlag för Stockholms universitet, perioden 2025–2027

Statliga universitet och högskolor inom Utbildningsdepartementets ansvarsområde ska lämna budgetunderlag till regeringen enligt ett särskilt direktiv (U2022/03651) senast den 22 februari. Universitetsstyrelsen vid Stockholms universitet har den 19 februari 2024 beslutat om universitetets budgetunderlag för perioden 2025–2027 (universitetsstyrelsens protokoll nr 1 2024).

Innehållsförteckning

Urval av strategiska utmaningar	2
1. Inledning	3
2. Strategiska utmaningar	3
2.1. Övergripande	3
2.2. Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	3
2.3. Forskning	5
2.4. Forskningsinfrastruktur	6
2.5. Övriga utmaningar	9
3. Medlemskap i forskningssamarbete som kräver särskilt bemyndigande	10
4. Ekonomisk utveckling	10
5. Tabellbilaga	14

Urval av strategiska utmaningar

Sammanfattningsvis bedömer universitetet att det är särskilt angeläget att regeringen:

Övergripande:

- Ökar långsiktigheten i utbildningsuppdrag och forskningsfinansiering.
- Avskaffar produktivitetsavdraget för anslag till forskning och högre utbildning.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

- Höjer ersättningsnivån per helårsstudent.
- Tillsker att utbildningars utbyggnad åtföljs av korresponderande forskningsresurser.
- Höjer det särskilda nationella pedagogiska stödet med 30 mnkr fr.o.m. 2025 samt gör tilldelningen till Svenskt teckenspråkslexikon till en separat anslagspost.

Forskning

- Ökar statens investering i forskning som andel av BNP till 1,2 procent.
- Verkar för fri forskning genom att höja basanslagen och avskaffa kraven på lärosätenas medfinansiering vid tilldelning av forskningsbidrag från samtliga statliga forskningsfinansiärer.

Forskningsinfrastruktur

- Samordnar e-infrastruktur inom en ny eller existerande myndighet.
- Verkar för nationell samordning och kostnadseffektivitet i övergången till öppen vetenskap.
- Finansierar MAX IV direkt genom statsanslaget.
- Tillsker en långsiktig och utökad finansiering till SciLifeLab.

Övriga utmaningar

- Återför vinsten från Akademiska hus till lärosätenas kärnverksamhet.
- Tills vidare undantar Stockholms universitet från anslutning till Statens servicecenters tjänster.

1. Inledning

Genom sitt breda utbildningsutbud och internationellt framstående forskning bidrar Stockholms universitet på ett signifikant sätt till samhällets utveckling och kompetensförsörjning.

Stockholm universitet är Sveriges största lärosäte sett till antal helårsstudenter¹. Kärnan i utbildningsutbudet utgörs av programutbildningar, men universitetet har också ett mycket brett utbud av fristående kurser som erbjuder studenter möjligheter att utforma en egen examen. Genom sitt breda flexibla utbildningsutbud kan universitetet bidra till livslångt lärande och en förbättrad matchning mot de behov som finns på arbetsmarknaden för att möta framtidens utmaningar.

Stockholms universitet är ett framstående forskningsuniversitet som kännetecknas av både grundforskning och tillämpad forskning. Universitetet värnar de grundläggande akademiska värdena autonomi och akademisk frihet.

2. Strategiska utmaningar

Nedan följer ett antal prioriterade strategiska utmaningar som Stockholms universitet särskilt vill lyfta fram för 2025–2027.

2.1. Övergripande

Ökad långsiktighet i utbildningsuppdrag och forskningsfinansiering

En förutsättning för hög kvalitet i forskning och utbildning är att lärosätena har ett reellt handlingsutrymme och ges ett helhetsansvar för verksamheten. En forskningspolitik för excellens bör vara långsiktig och stabil samt ge lärosätena eget utrymme att planera och genomföra verksamheten. Stockholms universitet förespråkar en större förutsägbarhet i anslagsfördelningen med färre tillfälliga satsningar då dessa innebär en ryckighet som försvårar planeringen av verksamheten och motverkar kostnadseffektivitet.

Avskaffat produktivitetsavdrag för forskning och högre utbildning

Universitetens kärnuppgifter, undervisning och forskning, har inte samma förutsättningar för effektivisering som till exempel administrativa uppgifter har, utan effektiviseringar slår direkt mot lärarledd tid, forskningsanknytning av utbildningen och tillgänglig forskningstid. Det är därför inte rimligt att det ställs samma krav på produktivitetsökning och effektivisering av universitetens verksamhet som inom näringslivet och för privata myndigheter. Regeringen bör därför avskaffa produktivitetsavdraget för forskning och högre utbildning,

2.2. Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Höjda ersättningsbelopp för utbildning

Rimliga ekonomiska förutsättningar är grundläggande för att kunna bedriva utbildning av hög kvalitet och därigenom bidra till Sveriges ekonomiska utveckling och tillväxt. Stockholms

¹ Universitetskanslersämbetets statistikdatabas, läsåret 2022/23

universitet vill återigen betona att en substantiell höjning av ersättningsbeloppen per helårsstudent och helårsprestation inom samtliga utbildningsområden är nödvändig.

Konsekvenser av den låga nivån på ersättningen till högre utbildning i kombination med ökade kostnader är bland annat att den lärarledda tiden i utbildningen minskar och att lärarna får mindre förberedelsetid. Att lärosäten trots detta hittills lyckats behålla kvaliteten i undervisningen beror på engagemanget hos undervisande lärare där arbetsinsatsen ofta överstiger den tilldelade arbetstiden. Den lärarledda tiden för svenska studenter är nu bland de lägsta i Europa², och en fortsatt urholkning riskerar att få allvarliga konsekvenser för kvaliteten på utbildningen.

Urholkningen kan inte fortsätta kompenseras med effektivisering av utbildningen, där de enda åtgärderna som är reellt verksamma är att minska antalet läraranställningar och koncentrera kursutbudet till färre kurser med större studentgrupper, alternativt öka inslagen av självstudier och därmed minska den lärarledda undervisningstiden per kurs. Detta leder till försämrat utbildningsutbud och risk för sämre kvalitet i utbildningen.

Lärosätet välkomnar regeringens satsning på höjda ersättningsbelopp för naturvetenskap och teknik som aviserades i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1). Ersättningsbeloppen har dock urholkats avsevärt sedan nuvarande ersättningsmodell infördes, och långsiktiga satsningar inom såväl naturvetenskap och teknik som humaniora, juridik och samhällsvetenskap behövs för att säkra fortsatt kvalitet i utbildningen och adressera samhällsutmaningar som klimatförändringar, ojämlikhet, fattigdom och global hälsa.

Den låga ersättningen till humaniora har bland annat lett till att det blivit allt svårare att bedriva språkundervisning av hög kvalitet. Precis som i laborativ undervisning behöver studentgrupperna inom språk vara små och behovet av lärarledd undervisning liknar till stor del det inom naturvetenskap. Stockholms universitet anser att samtliga språk ska kunna avräknas mot utbildningsområdet Övrigt. Reformen skulle inte innebära någon kostnadsökning för staten om det inte åtföljs av ett utökat takbelopp, men en väsentlig kvalitativ förstärkning för studenter på landets språkutbildningar.

Ersättningen till studentkåren har sedan kårobligatoriet avskaffades urholkats på motsvarande sätt som anslaget för utbildning och föreslås därför ingå i en översyn av ersättningsbeloppen.

Bibehållet takbelopp

Stockholms universitet erbjuder idag ett brett utbud av kurser och program för såväl omställning som livslångt lärande och har goda möjligheter att möta efterfrågan på utbildning inom ramen för omställningsstudiestödet. I ett framtida läge där universitetet når upp till sitt takbelopp finns det dock en risk att konkurrensen om de befintliga platserna får negativa konsekvenser för andra studentgrupper än de med omställningsstudiestöd. Det är därför av vikt att takbeloppet bibehålls på dagens nivå samt att beredskap finns för att permanent utöka det.

² Att urholkningen leder till färre lärarledda timmar visas bl.a. i Åmossa, K. (2018) Systemfel i kunskapsfabriken, om urholkning av ersättningsbeloppen till högre utbildning, SULF; Hwang, S. (2023) Resurser för undervisning vid svenska universitet och högskolor, Högskolan i Halmstad.

Utbildningars utbyggnad bör åtföljas av korresponderande forskningsresurser

För att möjliggöra forskningsanknuten utbildning krävs att regeringens satsningar på olika utbildningars utbyggnad åtföljs av korresponderande forskningsresurser.

Ett tydligt exempel vid Stockholms universitet är lärarutbildningen där tillgång på disputerade lärare är avgörande för såväl möjligheterna till utbyggnad som bibehållen kvalitet på utbildningen. Att säkra skolans kompetensförsörjning är av högsta prioritet, och lärosätet erbjuder därför en mängd olika utbildningsprogram i olika utbildningsformer. I dagsläget råder det dock brist på lektorer och professorer inom vissa delar av lärarutbildningen. För att säkra forskningsanknytning i lärarutbildningen och en långsiktig kompetensförsörjning av disputerade lärare behöver satsningar på lärarutbildning vara permanenta och åtföljas av korresponderade forskningsresurser.

Höjning av de nationella medlen för särskilt pedagogiskt stöd och en egen anslagspost för Svenskt teckenspråkslexikon

Stockholms universitet är samordnare för ett nationellt anslag för särskilt pedagogiskt stöd till studenter med varaktig funktionsnedsättning som upplever funktionshinder i studiesituationen. Ur detta anslag kan lärosäten erhålla bidrag för delar av lärosätets kostnader för särskilt pedagogiskt stöd som överstiger 0,3 procent av lärosätets takbelopp. Med anledning av det ökade antalet studenter samt fler studenter med mer omfattande stödbehov har det sammanlagda årliga beloppet som äskats från Stockholms universitet ökat med 130 procent under perioden 2015–2022. Beloppet som äskas för överstiger därmed det tilldelade anslaget och det ackumulerade kapital som tidigare använts för att erbjuda full kostnadstäckning till lärosätena är förbrukat sedan 2023. Prognosen är att endast 70 procents kostnadstäckning kommer kunna ges under 2024.

De nationella medlen är för många lärosäten ett väsentligt, och i vissa fall oumbärligt, bidrag för att kunna erbjuda studenter med varaktiga funktionsnedsättningar likvärdiga villkor som övriga studenter. Enligt universitetets beräkningar skulle anslaget behöva höjas med cirka 30 miljoner kronor år 2025 för att täcka lärosätenas underskott, administration av stöd, gemensamma aktiviteter och Svenskt teckenspråkslexikons verksamhet. Om antalet studenter i behov av stöd, och deras stödbehov, fortsätter att öka behöver en dialog kring anslagsnivåerna även ske för de efterföljande åren 2026–2027.

Inom ramen för de nationella medlen för riktat pedagogiskt stöd finansieras även Svenskt teckenspråkslexikon. Tilldelningen kan spåras genom tidigare regeringsbeslut och för 2024 budgeteras 4,8 miljoner kronor för fyra heltidstjänster och omkostnader för denna verksamhet. Lexikonet är en viktig verksamhet som erbjuder en unik tjänst inom teckenspråk och tolkning. Att en så stor anslagspost, som inte är direkt knuten till de nationella medlen för särskilt pedagogiskt stöd, delar på anslagsutrymmet är dock problematiskt varför Stockholms universitet anhåller om att medlen lyfts ut till en separat anslagspost.

2.3. Forskning

Statens investering i forskning som andel av BNP bör uppgå till 1,2 procent

Den forskning som bedrivs vid universitet och högskolor är avgörande för samhällets kunskapsuppbyggnad, tillgången till pålitliga fakta och möjligheten att möta utmaningar på bred front. Statens satsning på forskning har under senare år legat under 1 procent av BNP

(0,8 procent 2022). För att Sverige ska stå starkt som forskningsnation bör regeringen öka statens investering i forskning som andel av BNP. Stockholms universitet anser att 1,2 procent är en rimlig nivå, vilket också är snittvärdet för de nordiska länderna.

Fri forskning genom höjt basanslag och avskaffat medfinansieringskrav från statliga forskningsfinansiärer

Fri forskning är helt central för både excellens och innovativa lösningar på aktuella och framtida samhällsutmaningar. Basanslaget utgör grunden för den fria forskningen vid universitet och högskolor och skapar förutsättningar för långsiktig kunskapsuppbyggnad och lärosätenas möjlighet att själva styra verksamheten. Det handlar bland annat om att bygga upp excellenta forskningsmiljöer och skapa konkurrenskraftiga arbetsvillkor och karriärvägar. Samtidigt är forskningen vid svenska lärosäten i hög grad beroende av externa bidrag. Under det senaste decenniet har andelen externa medel kraftigt ökat i relation till andelen basanslag. De externa bidragen möjliggör forskning, men innebär minskade möjligheter för lärosätena att ta ett strategiskt och långsiktigt ansvar för verksamheten eftersom basanslaget binds upp för medfinansiering av externt finansierad forskning. Stockholms universitet menar därför att medfinansieringskraven från statliga finansiärer bör avskaffas. Vidare anser universitetet att finansieringen av den fria forskningen ska garanteras genom att basanslaget höjs. Höjningen av basanslaget bör dock inte göras på bekostnad av de statliga forskningsrådets fria projektbidrag. De fria projektmedlen erhålls i konkurrens efter noggrann kvalitetsbedömning och bidrar till forskningens kvalitet.

Stockholms universitet vill även understryka vikten av att basanslaget inte följs av öronmärkningar. För en internationellt konkurrenskraftig forskning som möter samhällets kunskapsbehov krävs kontinuitet och bredd i forskningen med anslagsmedel som lärosätena själva råder över. Av det följer att Stockholms universitet anser att förslaget om kvalitetsbaserad resursfördelning av basanslaget utifrån s.k. profilmråden varken gynnar excellens eller internationell konkurrens.

Statens riktade satsningar som syftar till att svara mot identifierade samhällsbehov kan vara kapacitetsbyggande och fungera som ett komplement till de fria forskningsmedlen. Strategiska riktade satsningar bör dock vara långsiktiga och fördelas i konkurrens utifrån kvalitet. Här vill universitetet särskilt understryka vikten av att medlen för strategiska forskningsområden (SFO) kvarstår. SFO-medlen har möjliggjort etablerandet av långsiktigt starka forskningsmiljöer och bör därför permanentas och integreras i respektive lärosätes basanslag.

2.4. Forskningsinfrastruktur

Stockholms universitet anser att det krävs en långsiktigt stärkt finansiering och skarpare prioritering av nationell infrastruktur, understött av ett utökat handlingsutrymme och ansvar för universitet och högskolor. Forskningsinfrastruktur kräver betydande finansiella resurser och det är viktigt att dessa används på bästa sätt genom att ställas mot varandra och prioriteras utifrån forskningens behov. Ökade kostnader för deltagande i internationell infrastruktur, bland annat på grund av ofördelaktiga växelkurser, begränsar dessutom ytterligare utrymmet för infrastrukturfinansiering.

Stockholms universitet har tagit en ledande roll i det nationella samverkansprojekt som syftar till ett bättre utnyttjande av forskningsinfrastruktur. Universitetet leder där implementeringen

av den nya förordningen rörande avgifter för forskningsinfrastruktur liksom arbetet rörande sekretess och immaterialrätt. Vidare verkar universitetet för ett utvidgat regionalt samarbete om infrastrukturåtgärder i region Stockholm–Uppsala, bland annat inom materialforskningen där regionen måste säkerställa lokal infrastruktur för att effektivt kunna bidra till och utnyttja MAX IV och European Spallation Source (ESS).

Samordning av e-infrastruktur inom en ny eller existerande myndighet

Stockholms universitet anser att organisation och finansiering av e-infrastruktur ska vara den mest prioriterade infrastrukturfrågan. Det sker en stark utveckling inom artificiell intelligens (AI) och ”big data”, där Sverige tack vare unika nationella register har goda förutsättningar att utnyttja denna teknik. Detta tillsammans med forskningsdatas ökade betydelse kräver en påskyndad utveckling av e-infrastruktur och att dess finansiering i Sverige stärks.

Dagens uppdelning av för forskningen relevant e-infrastruktur på ett stort antal aktörer är ineffektiv och innebär att den stora resurs av forskningsdata som genereras i Sverige inte utnyttjas på ett optimalt sätt. Stockholms universitet förordar att regeringen skyndsamt samordnar e-infrastruktur inom antingen en existerande eller en ny myndighet.

Nationell samordning och kostnadseffektivitet i övergången till öppen vetenskap

Öppen vetenskap bidrar till att öka genomslaget för och nyttiggörandet av forskning, både inom forskarsamhället och bland allmänheten. Genom regeringens tidigare insatser har Sverige varit ett föregångsland inom övergången till öppen vetenskap. Dock behövs det kraftiga investeringar på lärosätena för att genomföra kulturförändringen. Stockholms universitet anser att regeringen ytterligare bör stärka de nationella insatserna för samordning och samverka för den pågående övergången till öppen vetenskap. Regeringen bör vidare säkerställa dels en kostnadseffektiv hantering av öppen tillgång, dels en nationell samordning för att forskningsutförande organisationer och forskningsinfrastrukturer ska kunna ge forskarna tillgång till adekvat stöd, kunskaphöjande insatser och tillförlitliga tekniska lösningar. Därtill behövs en omfördelning av resurser utifrån hur landskapet förändras från att betala för läsning till att betala för publicering; investeringar och omfördelningar behöver göras för forskningsutförande och finansierande organisationer.

Infrastruktur för att stödja och möjliggöra korrekt hantering, lagring, tillgängliggörande och bevarande av forskningsdata kräver stora investeringar. Bland annat behöver universitetet fortsätta utveckla ett IT-tekniskt stöd för säker hantering av forskningsdata under hela forskningsprocessen. Utöver det tekniska stödet kommer det att behövas utbildad personal. Ökande investerings- och driftkostnader relaterade till hantering och bevarande av forskningsdata kommer att få stor ekonomisk påverkan på forskningsverksamheten då dessa kostnader måste finansieras av basanslaget i och med att forskningsfinansiärer inte tillåter att projektmedel finansierar datalagringskostnader.

Gällande öppen tillgång till monografier behöver arbetet intensifieras rejält för att målet om 100 procent öppen tillgänglighet år 2026 ska kunna nås. Då affärsmodellerna för monografier bygger på enstaka köp går det inte att flytta kostnaden från läsning till publicering. Att nå öppen tillgång via de kommersiella förlagen kommer att bli mycket kostsamt, speciellt för lärosäten med omfattande verksamhet inom humaniora och samhällsvetenskap. Denna fråga är relevant även för diskussionen om öppen tillgång till kurslitteratur då densamma ofta är vetenskapliga verk som borde publiceras öppet

tillgängligt. Om regeringens målsättning att nå 100 procent öppen tillgång till vetenskapliga monografier år 2026 ska kunna nås behövs det ekonomiska satsningar för att utveckla publiceringsinfrastrukturer och betala för publiceringskostnader hos de kommersiella förlagen.

Finansiering av MAX IV direkt från statsbudgeten

Sverige har i ESS och MAX IV gjort mycket stora finansiella åtaganden. Oaktat MAX IV:s stora betydelse bör det understrykas att denna infrastruktur, liksom ESS, är relevant endast för en begränsad del av svensk forskning. Vetenskapsrådets kostnader för MAX IV hotar idag att tränga ut prioriterad forskningsinfrastruktur inom andra områden. Stockholms universitet menar därför att driften av MAX IV bör finansieras direkt från statsbudgeten, förslagsvis via Vetenskapsrådet som ett öronmärkt tillskott på liknande sätt som för ESS. På så sätt säkras utvecklingen av MAX IV samtidigt som utrymme ges för annan högt prioriterad nationell forskningsinfrastruktur.

Stöd till ny svensk forskningsisbrytare för att ersätta Oden

Svensk polarforskning har med forskningsisbrytaren Oden som bas kommit att inta en internationellt ledande position och givet Arktis centrala betydelse för klimatets utveckling är forskningsfrågorna nu mer aktuella än någonsin. Oden har också gett Sverige ett betydande politiskt inflytande i frågor rörande polarområdena. En förutsättning för att Sverige ska kunna behålla och utveckla denna position är att Oden får en efterföljare då tillgången till, liksom möjligheten att utnyttja, andra länders forskningsfartyg är mycket begränsad. Som infrastrukturutredningen visar skulle alternativen till en nykonstruktion av en forskningsisbrytare innebära en avsevärd ambitionssänkning vad gäller svensk polarforskning. Stockholms universitet förordar därför starkt en svensk efterföljare till Oden, och välkomnar att regeringen avser att klarlägga de åtgärder, processer och samarbetsstrukturer som behövs för anskaffning, finansiering och drift av ett polarforskningsfartyg med förmåga att bedriva verksamhet och forskningsexpeditioner i Högarktis och runt Antarktis.

SciLifeLab – utökad finansiering

Stockholms universitet är en av de fyra grundarna av den nationella forskningsinfrastrukturen SciLifeLab vars övergripande vision är att möjliggöra banbrytande, tvärvetenskaplig forskning som annars inte vore möjlig att genomföra i Sverige samt att främja att forskningen leder till samhällsnytta. SciLifeLab har som nationellt nav för forskningsinfrastruktur i uppdrag att utveckla och tillgängliggöra avancerad teknologi och expertis för forskare från universitet och högskolor samt andra forskningsutövare i Sverige. Stockholms universitet vill understryka vikten av fortsatt långsiktig finansiering av SciLifeLab direkt från statsbudgeten. För att centrumet ska kunna behålla sin internationellt ledande ställning finns stora behov av utveckling, bland annat genom en ny biomarkörsplattform och en miljöplattform samt ett ökat anslag för infrastruktur, men även exempelvis genom ökat stöd till läkemedelsplattformen.

2.5. Övriga utmaningar

Vinst från Akademiska hus bör återföras till lärosätenas kärnverksamhet

Stockholms universitet har, liksom andra lärosäten, under lång tid påtalat problemet med den marknadshyressättning som Akademiska hus tillämpar. Modellen medför att storstadsuniversiteten får en betydligt högre kvadratmeterhyra jämfört med lärosäten på mindre orter. Denna konkurrensnackdel spås dessutom på ytterligare för närvarande av den höga inflationen. Utöver det har Akademiska hus för närvarande som mål att avkastningen årligen ska uppgå till minst sex procent. Ett mål som överträffats med råge under de senaste åren.

Stockholms universitet anser att vinsten från Akademiska hus bör återföras till lärosätenas kärnverksamhet. Akademiska Hus bör även ges ett samhällsuppdrag för att på så vis motverka de höga hyrorna som blir resultatet av den marknadshyressättning som tillämpas.

Undantag från anslutning till Statens servicecenters tjänster

Universitetet har i regleringsbrevet för Stockholms universitet 2024 medgett undantag från bestämmelsen i 2 § förordningen (2015:665) om statliga myndigheters användning av Statens servicecenters (SSC:s) tjänster och bilaga 2 till den förordningen om anslutning till Statens servicecenters tjänster för elektronisk beställnings- och fakturahantering.

SSC:s tjänster och processer är standardiserade med låg flexibilitet och lämpar sig därför bäst för myndigheter med allmänna och relativt homogena behov av varor och tjänster.

Stockholms universitet hanterar ett mycket stort antal leverantörsfakturor från en mängd olika leverantörer och en stor andel av inköpen är, på grund av att verksamheten till stor del består av forskning, komplexa. Hanteringen varken kan eller bör standardiseras eftersom inköpen behöver hanteras verksamhetsnära, och när det gäller mer homogena inköp kan universitetet redan dra nytta av sina stordriftsfördelar. Beroende på de komplexa och över tid föränderliga behoven, behöver universitetet i hög grad förlita sig på egenupphandlade leverantörer, vilket innebär en stor mängd nya leverantörer. Även när det gäller lönerelaterade tjänster är komplexiteten stor. Stockholms universitet har nästan 6 000 anställda och ett antal särskilda anställningsformer utifrån lärosätets uppdrag. Det handlar om olika typer av tidsbegränsade anställningar som till exempel doktorand- och postdoktorsanställningar. Eftersom verksamheten till stor del finansieras med externa medel har universitetet dessutom en relativt hög personalomsättning när det gäller forskande personal. Båda dessa omständigheter kräver ett anpassat administrativt stöd.

Universitetets bedömning är att SSC inte uppfyller de mycket olika krav som universitetets verksamhet ställer och det leder till att SSC blir en mellanhand och att anslutningen inte ger något mervärde utan snarare riskerar leda till lägre kvalitet i tjänsterna. Sammantaget bedöms anslutning till SSC för administrativa tjänster inom ekonomi- och personaladministration vara förenat med lägre effektivitet samt ökade kostnader och därmed inte förenligt med att hushålla med statens resurser. Stockholms universitet önskar därför, vilket framförts i en separat dialog, att förordningen ändras alternativt att universitetet tills vidare medges undantag från att ansluta sig till SSC:s tjänster för elektronisk beställnings- och fakturahantering.

Överfört ansvar avseende webbportal för studenthälsovården

Stockholms universitet ansvarar under 2024, tillsammans med Linköpings universitet och Universitets- och högskolerådet, för en webbportal för studenthälsovården i syfte att öka den digitala samordningen av studenthälsovården vid universitet och högskolor. Stockholms universitet önskar, i samråd med Linköpings universitet, att projektet samordnas av Linköpings universitet från och med 2025.

Nordita – nordiskt ansvar och finansiering

Nordiska institutet för teoretisk fysik (Nordita) är ett nordiskt samarbetsorgan som har till uppdrag att bedriva forskningsverksamhet och stärka nordiskt samarbete inom teoretisk fysik. Nordita grundades 1957 och finansierades fram till 2006 av de fem nordiska länderna genom Nordiska ministerrådet. Sedan 2006 finansieras Nordita av Nordiska ministerrådet, Vetenskapsrådet, Stockholms universitet, KTH och Uppsala universitet.

Nordiska ministerrådet gav 2019 NordForsk i uppdrag att etablera ett institutsprogram och att genomföra en utlysning som är relevant för samarbetsorganens verksamhet, ett program med målet att bidra till långsiktig forskningsverksamhet av nordiskt mervärde. Det finansieringsinstrument som NordForsk tog fram visade sig dock inte vara tillämpligt för de nordiska samarbetsorganen, vilket innebar att den nordiska finansieringen av Nordita helt upphörde vid årsskiftet 2023/24. Detta medför att det nu saknas ett gemensamt nordiskt ansvar för Nordita och att det mycket inflytelserika och fortsatt livskraftiga, snart 70-åriga, nordiska samarbetet är hotat. Sedan starten har runt 140 personer med bakgrund från Nordita rekryterats till fasta anställningar vid universitet i Norden. Stockholms universitet önskar att regeringen verkar för ett fortsatt nordiskt engagemang och nordisk finansiering av Nordita.

3. Medlemskap i forskningssamarbete som kräver särskilt bemyndigande

Stockholms universitet är medlem i den ideella föreningen Ebrains och är i enlighet med beslut i höständringsbudgeten för 2022 bemyndigat att under perioden 2022–2025 besluta om en årlig medlemsavgift på högst 350 000 kronor till Ebrains. Prognosen för de kommande tre åren (2025–2027) är att medlemsavgiften kommer att uppgå till maximalt 350 000 kronor per år. Lärosätet önskar att bemyndigandet förlängs till och med 2027 med samma belopp.

4. Ekonomisk utveckling

Stockholms universitet har tidigare haft ett högt myndighetskapital som använts strategiskt för att stärka forskning och utbildning. Det har inbegripit satsningar på lärar- och forskaranställningar, forskningsinfrastruktur, säkerställandet av en god förvaltning samt nödvändig uppdatering av ett eftersatt lokalbestånd. Samtidigt som myndighetskapitalet har minskat genom de strategiska satsningarna har universitetet flera av de senaste åren underproducerat mot takbeloppet inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå, vilket inneburit lägre intäkter än beräknat. Dessutom har pensionskostnaderna ökat och hyres- och löneökningarna har varit högre än den pris- och löneomräkning universitetet fått. Den skillnad som finns mellan pris- och löneomräkningen av universitetets anslag och verksamhetens faktiska kostnadsökning har blivit särskilt tydlig det senaste året när inflationen inneburit markant ökade kostnadsnivåer inom flera områden. Sammantaget har detta lett till underskott i den löpande verksamheten, varför myndighetskapital behövt nyttjas även för att täcka upp

underskotten.

För att hejda underskotten och säkra att myndighetskapitalet långsiktigt ligger på den nivå, mellan fem och tio procent, som universitetsstyrelsen satt som mål har det de senaste åren pågått ett arbete med att få universitetets ekonomi i balans senast 2023. Detta har inneburit att universitetet har vidtagit ett flertal konkreta åtgärder. Bland annat har en grundlig översyn gjorts av verksamhetens kostnader, den externa finansieringen har setts över och förvaltningens kostnadsram minskats. Åtgärder har också vidtagits för att öka utbildningsproduktionen. Dessa insatser har bidragit till att myndighetskapitalet endast minskat marginellt sedan 2020. Samtidigt har universitetet försökt värna forskningens och utbildningens kvalitet genom att nödvändig utveckling inom strategiskt viktiga områden har fortsatt. Dock har de ekonomiska åtstramningarna de senaste åren inneburit neddragningar inom verksamheten. Exempelvis har antalet doktorander minskat, något som kan komma att påverka kvaliteten inom både forskning och utbildning negativt kommande år. De närmaste åren finns heller inte något ekonomiskt utrymme för att öka kvaliteten då den ekonomiska smärtgränsen är nådd, vilket signaleras i 2023 års utfall och prognoserna framåt som visar på underskott.

Årets ekonomiska utfall blev ett underskott om 60 mnkr, vilket är ett netto av ett underskott om 102 mnkr inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå och ett överskott om 42 mnkr inom forskning och utbildning på forskarnivå. Föregående år var underskottet 11 mnkr, varav -52 mnkr inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå och +41 mnkr inom forskning och utbildning på forskarnivå. 2023 års underproduktion mot takbeloppet uppgick till 27 mnkr vilket var en förbättring jämfört med 2022 då underproduktionen var 63 mnkr.

Myndighetskapitalet³ uppgår, inklusive årets kapitalförändring, till 618 mnkr, vilket motsvarar 10 procent av omsättningen. Under ett antal år fram till och med 2016 ökade myndighetskapitalet, men har därefter minskat med totalt 625 mnkr. Detta motsvarar hälften av det kapital som fanns vid ingången av 2017.

År 2023 uppgick intäkterna till 6 129 mnkr, vilket är 156 mnkr och 2,6 procent högre än 2022. Kostnaderna ökade med 204 mnkr till 6 189 mnkr, vilket motsvarar 3,4 procent. Intäktssidan påverkades 2023 positivt av att de finansiella intäkterna ökade till följd av ränteläget, medan däremot ökningstakten för intäkterna inom den bidragsfinansierade verksamheten försvagades jämfört med tidigare år. Samtliga kostnadslag ökade 2023, dock dämpades personalkostnadsökningen av att antalet årsarbetskrafter minskat, bland annat som en effekt av arbetet med ekonomi i balans. Personalkostnaderna ökade utifrån det lägre antalet årsarbetskrafter endast med 1,3 procent och det var istället lokalkostnaderna som stod för den största ökningen. Dessa ökade med 46 mnkr, motsvarande 6 procent⁴, med anledning av att den höga inflationen hösten 2022 påverkade indexuppräknningen av hyresavtalen 2023.

Prognos över universitetets ekonomi 2025–2027

Prognosen för kommande år utgår från en fortsatt strävan mot att nå en ekonomi i balans trots de stora kostnadsökningarna. Prognosen bygger på antaganden om en produktion i nivå med eller över takbeloppet samtidigt som personalstyrkan fortsatt behöver vara oförändrad eller

³ Med myndighetskapital avses i denna text det balanserade kapitalet exklusive statskapital, donationskapital samt resultatandelar i hel- och delägda företag.

⁴ Avser förändring efter justering av jämförelsevärde för 2022 utifrån att utfallet då innehöll en upplösning av en tidigare för högt uppbokad reserv. Vid jämförelse mellan åren utan korrigerat jämförelsebelopp är lokalkostnadernas förändring 9 procent.

minska samt att en neddragning görs av universitetets omkostnader. Trots dessa neddragningar prognostiseras underskott de närmaste åren. Anledningen är de relativt höga kostnadsökningarna under 2022 och framåt på grund av de omvärldsfaktorer som nämnts ovan, samtidigt som universitetet har en pris- och löneuppräknings av anslaget som inte motsvarar kostnadsökningarna. Denna urholkning innebär en negativ resultatpåverkan även vid oförändrad verksamhet och universitetet står inför en ekonomiskt utmanande period där tillgängliga finansiella resurser för att bedriva utbildning och forskning minskar. Utöver det har universitetet 2023 haft en avstannande ökning av den bidragsfinansierade verksamheten. Myndighetskapalet bedöms utifrån de prognostiserade underskotten fortsätta minska med totalt cirka 120 mnkr under perioden 2024–2027, för att 2027 uppgå till cirka 500 mnkr motsvarande 8 procent av universitetets intäkter.

Det finns flera faktorer som påverkar prognosen, både på intäkts- och kostnadssidan, varav de viktigaste beskrivs nedan.

De anslagsintäkter som ingår i prognosen avseende utbildning på grundnivå och avancerad nivå förutsätter att universitetet från och med 2024 kommer att ha en produktion i nivå med eller över takbeloppet. Detta bedöms som realistiskt utifrån de åtgärder som vidtagits för att nå takbeloppet. Sverige befinner sig också i en lågkonjunktur där regeringens prognos är att det dröjer fram till 2025 innan det vänder, vilket gör att fler väntas söka sig till högre utbildning då arbetsmarknaden försvagas. Efter 2023 års underproduktion om 27 mnkr uppgår anslagssparandet till 180 mnkr, som räknas med som intäkter för överproduktion i prognosen för åren 2025–2027. På sikt behöver dock verksamheten anpassas till en intäktsnivå i paritet med ordinarie takbelopp.

Enligt regleringsbrevet för Stockholms universitet 2024 uppgår anslaget för Särskilda åtaganden (2:65) till 116 922 tkr 2024. Universitetets avsikt för samtliga år är att nyttja anslagsposten fullt ut, men enligt preliminär prognos som lagts utifrån försiktighetsprincipen bedöms efter avräkning anslagspost 102 Teckenspråk och tolkning endast delvis att nyttjas. Ramen för särskilda åtaganden har därför räknats ner i samma storleksordning som 2023 i prognosen i tabell 2.

Inom forskningen räknas ingen ökning av anslaget in i aktuell prognos.

Bidragsintäkternas relativt svaga ökning 2023 i kombination med att de oförbrukade bidragsmedelen ökade väsentligt gör prognosen för bidragsintäkter osäker. Som en försiktighetsprincip har den prognostiserade ökningstakten för bidrag dragits ner jämfört med tidigare, vilket påverkar intäktssidan negativt. Bedömningen är dock att det inte bör ha någon större påverkan på utfallet om intäkterna blir högre än prognos, då det även kommer att innebära ökade kostnader för den verksamhet som bidragen avser.

På kostnadssidan har antalet årsarbetskrafter de senaste två åren minskat vilket till stor del är en följd av arbetet med att nå en ekonomi i balans. Minskningen har inneburit att ökningen av personalkostnaderna totalt varit lägre än de avtalsenliga löneökningarna. Prognosen för de kommande åren bygger på samma antal anställda då bedömningen är att det inte går att dra ner ytterligare på personalstyrkan med bibehållen kvalitet. Kostnaderna för löner bedöms ändå öka mot slutet av prognosperioden då löneökningarna för befintlig personal förväntas överstiga anslagsuppräknningen. Enligt prognos från Statens pensionsverk (SPV) kommer även pensionskostnaderna att fortsätta öka, framför allt på grund av de förändringar i tjänstepensionsavtalet som införs 2024. Dessutom driver inflationen och den medföljande höjningen av prisbasbeloppet upp nivåerna inom den förmånsbestämda pensionen 2024.

Verksamheten återgår också till ett normalläge efter pandemin varför främst driftskostnaderna förväntas öka. Driftskostnaderna har 2023 i stort sett återgått till samma nivåer som före pandemin, med undantag av reskostnaderna som fortfarande ligger lägre.

Universitetet förutser fortsatta hyreskostnadsökningar de närmaste åren då den årliga hyresuppräkningsen har varit och kommer att fortsätta vara hög med anledning av inflationen och de villkor för uppräkningsen som finns i universitetets hyreskontrakt med Akademiska Hus. De nybyggda lokalerna i Albano har också inneburit högre hyresnivåer samt att avskrivningskostnaderna nu är på en högre nivå än tidigare. Universitetet bedömer totalt sett att lokalytan behöver minska kommande år och ett arbete med lokaloptimering är inlett som ska ge möjlighet till en dämpning av framtida hyreskostnadsökningar. Då omfattningen av minskningen inte är känd tas detta dock inte med i den ekonomiska prognosen.

Trots det utmanande läget finns i den långsiktiga planeringen betydelsefulla investeringar som behöver genomföras. Framför allt behöver investeringar göras för att säkra den långsiktiga lokalförserjningen och anpassa lokalbeståndet till verksamhetens behov. I detta ingår också ett omfattande renoveringsbehov av universitetets befintliga lokaler, inklusive att anpassa dem till nya krav på digital teknik.

Universitetet har ett positivt finansnetto, vilket det senaste året ökat med de stigande räntorna. Prognosen för finansiella intäkter och kostnader utgår från Riksbankens senaste prognos (Riksbanken november 2023), men utifrån de signaler som getts är förväntan att räntan kan komma att bli lägre än så. Universitetets finansnetto blir då lägre än prognosticerat.

Det finns även andra kostnader universitetet har som inte är direkt kopplade till vår verksamhet. Stockholms universitet är exempelvis enligt pliktlagen ålagt att ta emot pliktexemplar, men inte att bevara dem. Hanteringen av pliktleveranser innebär, utöver en merkostnad för universitetet för hantering och destruktion, även kostnader för förlag och andra utgivare samt en omfattande miljöpåverkan och ett slöseri av resurser. Universitetet avser att inkomma med en hemställan till regeringen om en revidering av pliktlagen så att dessa pliktleveranser kan avskaffas.

Låneramens storlek

Stockholms universitets låneram har sedan 2020 utökats för att rymma de investeringar i inredning, utrustning och färdigställande som gjorts i de nybyggda fastigheterna i Albano. Det beviljade låneutrymmet har dock inte nyttjats fullt ut då investeringarna blivit lägre än planerat, bland annat beroende på att investeringskostnaderna i Albano blivit lägre än väntat samt att vissa större fastighetsinvesteringar har senarelagts med anledning av pandemin och universitetets ekonomiska läge. Några av de fastighetsinvesteringar som budgeterats för som investeringar har också istället blivit hyrestilllägg från Akademiska Hus, och har därmed inte påverkat lånebehovet. Under 2025 planeras för en större ombyggnation av Askölaboratoriet, vilket ökar lånebehovet ytterligare. Det är en ombyggnation som tidigare planerades till 2024, varför tilldelad låneram för 2024 nu inte bedöms komma att nyttjas fullt ut.

Lokaloptimeringsprojektet som nämnts ovan kommer troligen initialt att innebära investeringar framför allt i inredning och utrustning, men även viss verksamhetsanpassning av lokalerna kan komma att behövas. Planeringen är ännu inte klar och det är därför inte möjligt att med säkerhet ange när investeringarna kommer att genomföras eller hur mycket de kommer att uppgå till. Låneramsbehovet har därför räknats upp 2025 och 2026 med grovt uppskattade siffror med anledning av detta och Stockholms universitet kommer i nästa års

budgetunderlag att återkomma med mer konkreta beräkningar och kostnadsuppskattningar. Bedömningen är att behovet av låneram sedan planar ut från och med 2027 och minskar stegvis i takt med att investeringarna för byggnationerna i Albano skrivs av.

Låneramen hade vid utgången av 2023 nyttjats med 631 mnkr. Prognosen för nyttjandet av låneram 2024 uppgår till 600 mnkr och för 2025 och 2026 till 675 mnkr. Därefter kan låneramen trappas ned till 625 mnkr 2027, och 600 mnkr 2028.

5. Tabellbilaga

Nedan redovisas de tabeller som universitetet enligt Direktiv till budgetunderlag för verksamheten vid statliga universitet och högskolor för budgetåren 2025–2027 ska inkomma med.

Tabell 1. Total budget

Total budget (tkr)	2023	2024	2025	2026	2027
	Utfall	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Verksamhetens intäkter					
Anslag	3 840 001	3 994 943	4 033 580	4 027 809	4 027 409
Avgifter	491 895	510 058	515 420	520 192	524 592
Bidrag	1 783 853	1 860 000	1 890 000	1 920 000	1 950 000
Finansiella intäkter	86 273	85 000	80 000	70 000	70 000
Summa intäkter	6 202 022	6 450 000	6 519 000	6 538 000	6 572 000
Verksamhetens kostnader					
Personal	4 124 124	4 290 000	4 296 000	4 344 000	4 390 000
Lokaler	973 788	1 020 000	1 025 000	1 025 000	1 025 000
Drift/Övrigt	871 996	910 000	920 000	930 000	940 000
Avskrivningar	192 604	195 000	210 000	190 000	168 000
Finansiella kostnader	26 831	25 000	24 000	20 000	20 000
Summa kostnader	6 189 343	6 440 000	6 475 000	6 509 000	6 543 000
Verksamhetsutfall	12 678	10 000	44 000	29 000	29 000
Transfereringar	-72 599	-59 000	-59 000	-59 000	-59 000
Årets kapitalförändring/ årets resultat	-59 920	-49 000	-15 000	-30 000	-30 000
Utgående myndighetskapital (inkl. årets kapitalförändring)	618 203	569 203	554 203	524 203	494 204
Utgående oförbrukade bidrag	1 866 337	1 900 000	1 900 000	1 900 000	1 900 000

Tabell 2. Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå (tkr)	2023	2024	2025	2026	2027
	Utfall	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Verksamhetens intäkter					
Takbelopp	1 964 583	2 032 470	2 011 406	2 005 836	2 005 836
Beräknad avräkning (A)	1 937 135	2 032 470	2 071 406	2 065 836	2 065 836
Särskilda åtaganden (B)	99 085	105 822	105 522	105 322	104 922
Anslag (A+B)	2 036 221	2 138 292	2 176 928	2 171 158	2 170 758
Avgifter	251 538	260 709	264 072	266 843	269 243
Bidrag	108 585	113 000	115 000	117 000	119 000
Finansiella intäkter	48 571	49 000	46 000	40 000	40 000
Summa intäkter	2 444 915	2 561 000	2 602 000	2 595 000	2 599 000
Verksamhetens kostnader					
Personal	1 672 022	1 738 000	1 740 000	1 760 000	1 778 000
Lokaler	526 387	551 000	554 000	554 000	554 000
Drift/övrigt	227 507	237 000	239 000	241 000	243 000
Avskrivningar	48 155	49 000	50 000	40 000	29 000
Finansiella kostnader	15 404	14 000	14 000	12 000	12 000
Summa kostnader	2 489 475	2 589 000	2 597 000	2 607 000	2 616 000
Justering					
Transfereringar	-57 531	-43 000	-43 000	-43 000	-43 000
Årets kapitalförändring/ Årets resultat	-102 091	-71 000	-38 000	-55 000	-60 000

Tabell 3. Forskning och utbildning på forskarnivå

	2023	2024	2025	2026	2027
Forskning och utbildning på forskarnivå (tkr)	Utfall	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Verksamhetens intäkter					
Anslag	1 803 780	1 856 651	1 856 652	1 856 651	1 856 651
Avgifter	240 357	249 349	251 348	253 349	255 349
Bidrag	1 675 268	1 747 000	1 775 000	1 803 000	1 831 000
Finansiella intäkter	37 702	36 000	34 000	30 000	30 000
Summa intäkter	3 757 107	3 889 000	3 917 000	3 943 000	3 973 000
Verksamhetens kostnader					
Personal	2 452 102	2 552 000	2 556 000	2 584 000	2 612 000
Lokaler	447 401	469 000	471 000	471 000	471 000
Drift/övrigt	644 489	673 000	681 000	689 000	697 000
Avskrivningar	144 449	146 000	160 000	150 000	139 000
Finansiella kostnader	11 427	11 000	10 000	8 000	8 000
Summa kostnader	3 699 868	3 851 000	3 878 000	3 902 000	3 927 000
Justering					
Transfereringar	-15 068	-16 000	-16 000	-16 000	-16 000
Årets kapitalförändring/ Årets resultat	42 171	22 000	23 000	25 000	30 000

Tabell 5. Lokalförsörjning

Redovisning av lokaler	2023	2024	2025	2026	2027
	Utfall	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Area, kvm LOA (exkl. student- och gästforskarbostäder)					
- föregående års utgång	302 161	288 512	287 395	285 897	285 897
- ökning under året	0	0	0	0	0
- minskning under året	-13 649	-1 117	-1 498	0	0
- vid årets utgång (A)	288 512	287 395	285 897	285 897	285 897
Förbättringsutgift på annans fastighet (mnkr)	206	197	216	185	153
- nyinvesteringar	9	31	62	17	17
- avskrivningar	40	40	43	48	49
Lokalhyra (exkl. student- och gästforskarbostäder) (mnkr) (B)	863	900	905	905	905
Genomsnittlig hyra (kr/m² LOA)	2 991	3 132	3 165	3 165	3 165
Sammanställning av lokalkostn (exkl. student- och gästforskarbostäder) (mnkr) (C)	968	1 008	1 016	1 021	1 022
Genomsnittlig lokalkostnad (kr/kvm LOA)	3 356	3 508	3 555	3 572	3 576
Lärosätets totala kostnader (D)	6 189	6 440	6 475	6 509	6 543
Totala externa hyresintäkter	47	50	50	50	50
Justerade totala kostnader (D2)	6 142	6 390	6 425	6 459	6 493
Lokalkostnadens andel av verksamhetens totala kostnader	15,64%	15,66%	15,69%	15,69%	15,62%
Lokalkostnadens andel av justerade totala kostnader	15,76%	15,78%	15,82%	15,81%	15,74%

Tabell 6. Avgifter (tkr)

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. 2023	Resultat år 2024	Verksamhetens intäkter 2025	Kostnader som ska täckas 2025	Resultat 2025	Ack. resultat utgående 2025
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten.						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Summa offentligrättslig verksamhet			0	0		
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Summa uppdragsverksamhet			0			
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och finansierar en bestämd del av verksamheten.						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Summa offentligrättslig verksamhet	-35 197	-3 500	18 500	22 000	-3 500	-42 197
<i>Uppdragsverksamhet</i>						
Summa uppdragsverksamhet	5 071	0	310 000	310 000	0	5 071